

демонстративністю. Більш за все він покладається на власний педагогічний досвіді тому недостатньо критично відноситься до себе. Поради колег та консультації методистів залишає позаду себе.

Жорстка орієнтація на себе приглушує ініціативу та творчість дітей. Учитель дуже рідко надає дітям можливість проявити себе. Повага до власної особистості та значущість себе як професіонала, безперечно важлива, але якщо вона не поєднана з повагою до іншого учасника педагогічного процесу – дитини, ціна її невелика. Краще любити педагогічну діяльність у собі, ніж себе у педагогічній діяльності. У чистому вигляді даний стиль виявлений лише у 3,6 % експериментальних та у 1,5% контрольних груп.

Змішаний стиль, де домінують цінності професійного “Я”, характерний для 7,27% експериментальних груп та для 4,08% студентів контрольних груп.

Також слід відмітити змішаний стиль педагогічної діяльності, де поряд із цінностями професійного “Я”, присутні цінності інших стилів у рівному співвідношенні 4,5% студентів експериментальної та 6,1% контрольної груп.

У самосвідомості більшості студентів професійно-педагогічні цінності представлені не у вигляді чітко визначених стилів, а у вигляді змішаних стилів з різним поєднанням ціннісних параметрів. У відсотковому відношенні для 38,17% студентів експериментальних та для 22,38% контрольних груп характерні “чисті” стилі професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій, а для 58,3% експериментальної та для 76,6% контрольної груп – змішані.

Висновки. Найбільш продуктивним стилем професійної діяльності є розвивальний, спрямований на цілісний розвиток особистості учня. Значна кількість респондентів із змішаним стилем свідчить про недостатній рівень сформованості професійно-ціннісних орієнтацій, що потребує відповідної корекції в ході подальшого навчання студентів.

Аналіз результатів показує потребу майбутнього вчителя початкової школи в гуманізації педагогічного процесу, усвідомленні особистісного внеску в розвиток дитини, розуміння найвищого сенсу своєї професії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997.-376 с.
2. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал. – М.: Дело, 1994. –216 с.
3. Повзун В.Д. Ценностное самоопределение студентов в педагогическом образовании в условиях университета: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01. – Оренбург, 1996.-17с.
4. Профессиональная деятельность молодого учителя: Социально-педагогический аспект / Под ред. С.Г.Вершловского. – М.: Педагогика, 1982. – 144с.
5. Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів. – К.: Магістр, 1998. – 200с.

УДК 373.2.016 (075.8)

І.С. Деснова

ВЗАЄМОДІЯ ВИХОВАТЕЛЯ ГРУПИ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ З БАТЬКАМИ

У статті пропонується аналіз процесу взаємодії вихователя групи раннього віку із батьками в умовах дошкільного навчального закладу.

The article analyses the cooperation of an educator of children of young age with parents in the preschool educational establishments.

Постановка проблеми. Упродовж багатьох років складалось зневажливе ставлення до педагогічної обізнаності батьків. Як результат – у професійних педагогів формувалось переконання в їх педагогічній некомпетентності. Таке сприйняття сім’ї орієнтує вихователя

на спілкування з батьками в пояснювальному та демонстративному режимі, і, як наслідок, активність та ініціатива з питань виховання походить переважно від педагога. На жаль, більшість педагогів не вважають батьків своїми партнерами і не намагаються створити умови для спільної творчої діяльності з ними. Разом з тим погляди, пов'язані зі сприйняттям батьків як суб'єктів педагогічної активності, продовжують господарювати лише на сторінках сучасної літератури з питань взаємодії батьків і вихователів. На етапі раннього дитинства провідним соціальним інститутом, покликаним забезпечити всебічний розвиток дитини, є система дошкільних навчальних закладів [6: 409]. Дошкільний навчальний заклад – перша соціальна виховна установа, яку починає відвідувати дитина. Для переважної більшості дівчаток та хлопчиків знайомство з дитячим садком відбувається ще до трьох років. Вихователі групи раннього віку намагаються створити сприятливі умови для розвитку, виховання та навчання малечі, однак без урахування потреб та запитів батьків, їхньої підтримки та допомоги, реалізувати заплановане педагогу завжди важко. Отже, визнання пріоритетів сімейного виховання вимагає нових відносин між сім'єю та дошкільним закладом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковці, надаючи великого значення сімейному вихованню та соціальним установам наголошують, що від спільної роботи батьків і педагогів залежить подальший розвиток дитини [1: 62]. Питанню взаємодії між педагогами та батьками дітей раннього віку приділяли увагу Н. Аксаріна, С. Сиволоб, О. Матвєєва, Н. Авдєєва, О.Волкова та ін. Аналіз теоретичних і методичних джерел із зазначеної проблеми свідчить про значні зміни в поглядах як на зміст взаємодії з батьками, так і на вимоги до особистості вихователя (Голубєва Т., Островська Л., Павленчик В. та ін.).

Мета статті – здійснити аналіз процесу взаємодії вихователя групи раннього віку з батьками.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Державній програмі “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) зазначається, що сім'я несе повну відповідальність за розвиток, виховання і навчання своїх дітей. На етапі раннього родинного виховання, батьки як перші педагоги, покликані створити умови для повноцінного фізичного та психічного становлення особистості, забезпечити почуття захищеності, рівноваги, довіри, сформувані активне зацікавлене ставлення до навколишнього світу [3: 70]. Отже, процес взаємодії з сім'єю є активним та успішним, за умови, якщо батьки відчувають глибоку зацікавленість у вихованні дитини [4: 238]. А відтак надалі з метою врахування активної позиції батьків у вихованні власних дітей будемо використовувати поняття “взаємодія”.

У широкому значенні взаємодія – це зв'язок між предметами в дії, погоджена дія між ким-небудь [2: 85]; одна з форм взаємозв'язку між явищами, сутність яких полягає у зворотному діянні одного предмета (явища) на ін. Відбувається в просторі та часі і є специфічним для кожної з форм руху матерії [9: 213]. Як філософська категорія, дефініція “взаємодія” відбиває процес впливу різних об'єктів один на одного, зв'язку між ними (безпосередньо чи опосередковано, зовнішньо чи внутрішнього). Властивості об'єкта можуть бути пізнаними лише у взаємодії з іншими об'єктами. Кожна із сторін, що взаємодіє, виступає як причина іншої та як наслідок одночасного зворотного впливу протилежної сторони. Взаємодія в цьому контексті зумовлює розвиток об'єктів [10: 81]. Процес взаємодії, на думку представників психологічної науки, пов'язано із безпосереднім спілкуванням між людьми, коли вони вступають у певні зв'язки, стосунки, висуваючи за мету здійснення впливу на іншу людину: отримання відповіді, виконання доручення, розуміння чогось тощо [7: 26]. У педагогічній літературі взаємодія сім'ї з педагогами визначається як процес спільної діяльності із погодженням цілей, форм і методів сімейного виховання з вихованням у дошкільному навчальному закладі [8: 12].

З метою підвищення ефективності взаємодії між вихователями і батьками в дошкільних навчальних закладах використовуються батьківські збори, дні відкритих дверей, анкетування, консультування та інші форми. Залежно від педагогічної ситуації, яка, на думку

вихователя, є більш актуальною, обирається певна форма взаємодії, орієнтуючись на низку найбільш гострих питань або поодинокі випадки звертання батьків за порадою. Позитивним є момент, коли самі батьки звертаються із пропозицією до вихователя допомогти їм знайти вирішення виниклої проблеми. Підтвердженням такого факту є результати констатувального дослідження в АР Крим, в якому взяло участь 169 батьків дітей раннього віку. Серед респондентів на запитання “До кого Ви можете звернутись за допомогою, якщо не будете знати, як реагувати на поведінку дитини?” більшість батьків обрали варіант “до вихователя групи раннього віку” – 57, 9%. Отримані дані свідчать про виявлення у більшості з них поваги до вихователя та визнання його думки. Треба також підкреслити, що серед опитаних 90 респондентів (53, 3%) мають першу дитину, а 69 осіб (40, 8%) – вже другу чи третю дитину. Ураховуючи перевагу в кількості респондентів, яким бракує власного виховного досвіду, отриманий відсоток відповідей не є випадковим і підкреслює також, що переважна більшість батьків дітей раннього віку потребує педагогічної підтримки з боку вихователя. Чимала кількість батьків також віддають перевагу звертанням “до членів сім’ї” – 49, 1%. Однак до рекомендацій родичів вони виявляють довіру рідше, ніж до порад педагога. Можливо, що такі результати обумовлено меншою довірою до думки близьких або їх погляди розглядаються батьками як застарілі, чи як антипедагогічні.

Найменша кількість батьків виявила бажання звертатись за порадою “до знайомих зі схожою проблемою” – 19.5%. Низькі показники за цим критерієм, на нашу думку, обумовлено відсутністю довіри до думки знайомих; небажанням батьків розповідати іншим про власні труднощі у вихованні дитини; бажання бути прийнятим у новій для себе і оточуючих ролі “вихователя” власної дитини. Отже, більшість батьків дітей раннього віку зацікавлено у взаємодії з дошкільним навчальним закладом і готові прислухатись до порад вихователя, але іноді, залежно від ступеня педагогічних труднощів, віддають перевагу вирішенню проблемних ситуацій у сімейному колі. Однак, треба зазначити, що отримані дані потребують ще більш детального уточнення й додаткових досліджень.

Наступним було запитання: як респонденти ставляться до проведення батьківських зборів, консультацій тощо і чи збігаються їх погляди з думкою вихователя? На запитання “У яких заходах дитячого садка Ви хотіли б взяти участь” було отримано різноманітні відповіді. Серед 169 респондентів 61, 5% батьків обрали участь у “батьківських зборах”. Така форма взаємодії як батьківські збори є найбільш розповсюдженою та відомою. Може саме тому більшість батьків і віддали саме їй перевагу. Доведено, що відвідування батьками зборів сприяє отриманню ними інформації про завдання та результати виховання малечі, допомагає об’єднати і організувати батьків для спільного вирішення актуальних питань, отримати професійну пораду від вихователя [5: 40]. Ознайомлення батьків із завданнями щодо виховання та розвитку дітей раннього віку має інформативний характер і лише висвітлює зміст діяльності вихователя в найближчий проміжок часу. Поява в сім’ї першої дитини може сприяти виникненню в батьків бажання отримати педагогічні знання та досвід про її виховання. Тому, як наслідок, організація вихователем батьківських зборів лише для того, щоб розповісти про подальші перспективи в роботі з дітьми, може навпаки сприяти послабленню взаємодії із сім’єю. Теми педагогічного характеру також розглядаються на батьківських зборах, але в більшості випадків обираються вихователем за таких умов: під час здійснення перспективного планування ще на початку навчального року; обирання тематики з переліку матеріалів методичного кабінету тощо. Урахування потреб батьків здійснюється в поодиноких випадках за відсутності досвіду та навичок у вихователя в складанні анкет, їх обробці та аналізі отриманих даних. Не часто використовується анкетування батьків з метою дослідження їх запитів і потреб. Існуючі анкети спрямовані на вивчення сімейного виховання, індивідуальних особливостей розвитку дитини, а тому і не можуть у повному обсязі відповідати завданням взаємодії. Отримання професійної поради від вихователя на батьківських зборах є можливим, однак задовольняє педагогічні потреби батьків лише частково. Обмаль часу та різноплановість запитів батьків ще й обумовлено певною виховною

ситуацією. Закономірно, що більшість запитань так і залишаються без відповідей. Підсумовано. Батьківські збори можуть допомогти у встановленні взаємодії із батьками дітей раннього віку, але використання їх з метою реалізації педагогічних потреб є малоефективними.

Досить значним є відсоток бажаючих батьків брати участь у “святках” – 56, 8%, які організовує дошкільний навчальний заклад. Прикладом у даному випадку може бути залучення всіх членів сім’ї до організації дитячого свята, спільної екскурсії або спільної розваги. Адже об’єднати та організувати батьків можливо тоді, коли є спільна діяльність, мета здійснення якої цікавить всіх учасників навчально-вихованого процесу. Здійснити низку таких заходів вихователь може лише спільно із дорослими залежно від ситуації. Вікові особливості малечі до трьох років не сприяють об’єднанню та організації спільної діяльності батьків та дітей раннього віку. До того ж годування дітей солодощами, які не виготовлені кухарями дошкільного навчального закладу, забороняється санітарно епідеміологічними службами. Навіть згідно з програмними вимогами для дітей раннього віку не передбачено проведення свят. Організуються різноманітні лялькові вистави та розваги, на які батьки та найближчі родичі не запрошуються, щоб не травмувати дитину. Треба також зазначити, що запропонований батькам варіант відповіді на запитання обумовлено розповсюдженим бажанням дорослих милуватись власною дитиною, радіти її досягненням, і, взагалі отримати позитивні емоції під час споглядання. У більшості дорослих перебування дитини в стінах дитячого садка викликає асоціації із дитячими святами, в яких вони самі, коли були маленькими, брали участь. Однак, вихователі дітей третього року життя, у залежності від індивідуальних особливостей, іноді організують свято Нового року, використовуючи його як елемент наступності з метою успішного переходу дитини в дошкільну групу. Іноді педагоги запрошують і батьків у якості глядачів. Свято в такому випадку є формою організації самостійної діяльності дітей та має за мету продемонструвати татусеві та матусі досягнення малюка, тим самим підкреслити професіоналізм педагога. Взаємодія з батьками відбувається лише формально на початку організації свята і не сприяє отриманню ними педагогічних знань. Зрозуміло бажання батьків дітей раннього віку відвідувати свята в дошкільному закладі. Взаємодія з вихователем у цей час може відбуватись, але вона не збагатить сім’ю педагогічно.

Констатовано, що переважна більшість батьків виявляють бажання звертатись за допомогою до вихователя групи раннього віку (57, 9%). Однак їхня ініціатива є трохи меншою під час відвідування індивідуальних консультацій (41, 4%). Тематичні та індивідуальні консультації проводяться за запитом самих батьків, якщо в них виникає проблема у вихованні дитини, яку їм самостійно вирішити складно. Усвідомлення будь-якої проблеми здійснюється поступово, тому і звертаються батьки не одразу. Вихователь може самостійно запрошувати матір та батька спільно з ним розглянути певну тему, яка на його думку є актуальною. Однак здійснення процесу консультування з боку вихователя потребує використання додаткового часу як для ґрунтовної підготовки так і власне для її проведення. Щоб здійснити консультацію, вихователю треба володіти теоретичними знаннями, мати значний педагогічний досвід та бути шановною для батьків особистістю. Отже, індивідуальна консультація допомагає батькам отримати корисну педагогічну інформацію за умови, якщо підготовка і проведення заходу будуть здійснюватись професійно.

Найменша кількість батьків бажає взяти участь у “бесідах” – 35,5%. Консультації та бесіди, як форми взаємодії з сім’єю, мають багато спільного: відповідно до поставленої мети, вихователь має продумати план бесіди та визначити ключові питання. Із-за браку теоретичної обізнаності або досвіду взаємодії педагог пропонує батькам зустрітись в інший, зручний для них час. Напевно, вихователь підготується до зустрічі із батьками, але потреба у вирішенні раніше актуального питання може вже не виникнути. Вочевидь, використання бесіди як індивідуальної форми взаємодії з батьками дітей раннього віку, вимагає від

вихователя наявності ґрунтовного педагогічного досвіду та систематичної теоретичної підготовки з актуальних питань розвитку, навчання та виховання маленьких дітей.

Висновок. Взаємодія вихователя групи дітей раннього віку з батьками вимагає системного проведення ґрунтовної, систематичної і поетапної роботи з підвищення рівня знань, умінь і навичок вихователя у взаємодії з сім'єю. Доцільно організована взаємодія педагога і батьків повинна мати на меті формування активної педагогічної позиції батьків.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі труднощів, які виникають у батьків під час виховання дитини раннього віку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Доронова Т. Взаимодействие дошкольного учреждения с родителями // Дошкольное воспитание, 2004. – №1.-С.60-68.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ Перун, 2004. – 1440 с.
3. Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / Упорядники Крутій К.Л., Маковецька Н.В. – Запоріжжя: ЛПІС.Лтд., 2005. – С.39-57.
4. Основы дошкольной педагогики / Под ред. А.В. Запорожца, Т.А. Марковой. – М.: Педагогика, 1980. – 272 с.
5. Педагогічний словник для молодих батьків. – К.: ДЦССМ, 2002. – 348 с.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: “Академвидав”, 2004. – 456 с.
7. Ревенчук В.В. До суті поняття “педагогічна взаємодія” // Наукові записки. – 2003. – №1. – С.26-28
8. Сергиенко Т.Е. Взаимодействие педагогов и родителей в формировании здорового образа жизни дошкольников: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 Санкт-Петербург, 2007. – 17 с.
9. Українська енциклопедія. У 3-х т. – Т.2. – К.: Укр. Енциклопедія, 1976. – С.123-129.
10. Филиппова Г. Г. Психология материнства. – М.: Педагогика, 1999. – С.45-78.

УДК 371.134:373.3

Є.С. Дехтяр

РЕФЛЕКСИВНА ОСНОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЛЯМ ТА ПОЧАТКОВОЮ ШКОЛОЮ

Стаття присвячена актуальній проблемі сучасної педагогічної науки, а саме, рефлексивній основі підготовки вчителя початкових класів до забезпечення принципу наступності між дитячим садком і початковою школою. На основі аналізу стану розробленості цієї проблеми у науковій теорії та педагогічній практиці виявлено та уточнено сутність таких понять, як “наступність”, “рефлексія”. В статті визначено роль та місце наступності в педагогічному процесі початкової школи й охарактеризовані особливості рефлексії, як однієї з умов підготовки вчителя, і як важливої передумови його професійного вдосконалення.

The actual problem of Pedagogics, to be more exact, the reflexion's basic of teacher's preparation of junior forms for fulfilment of the concept of continuation between kindergardens and nursery schools is under consideration in this article. Due to the analysis of the condition of this problem considering in the scientific theory and teaching practice the main point of such notions as: “continuation”, “reflexion” was indicated and singled out. The role and the place of continuation in the pedagogical process of nursery schools were defined in this article and the peculiarities of reflexion as an important precondition of a professional improvement of teachers were characterised.